

ՀԱՐՍՏԱՆԱՅԻ ԸՆԴՈՒՄՆԵՐ :

Մեզիւք անունով գաղղիացի հեղինակը կըսէրէ : « Մեր դարու մարդկանց սեպական յատկութիւններէն մէկն ալ՝ հարստութիւն զիգելու փափաքն է : » Այս խօսքիս ճշմարտութիւնը ապացուցի կարօտ չէ, գործով կըտեսնուի ամէն տեղ, եւ մանաւանդ արուեստից ու գիտութեանց ծաղկեալ տեղերը . վասն զի որ որ գեղիսութիւնը շատ է՝ ծախքի դոները մեծ կըլլան, ծախքերուն ալ ստակ բաւեցընելու համար՝ հարստութիւն պէտք է :

Հարստանալու փափաքը քե որ չափէ դուրս չըլլայ՝ ապօրինաւոր բան չէ . հաւատք, փիլիսոփայութիւն, օրէնք, աստիճանն ալ կրնան այս փափաքը սանձել ու կանոնաւորել, բայց վերցընել չեն կրնար : Ուրեմն արդեօք ինչ ընելու է որ որչափ կարելի է շատուր ըլլան իրենց վիճակին վրայ գոն մարդիկը : Ասոր մէկ հնարքը Էտիսըն անունով իմաստուն անգղիացին կըցուցընէ այս խօսքերով . « Հարստութիւն զիգելու գլխաւոր եւ անվրէպ ճամբան խնայութիւնն է : Ամէն մարդ նոյնպէս՝ յարմարութիւն չունի ստակ վաստակելու . բայց խնայութեան առաքինութիւնը ամէն մարդ ալ կրնայ ի գործ դնել . եւ ես կարծեմ քե քիչ մարդ կայ որ անցուցած օրերը միտքը բերած ատեն չտեսնէ որ երբ փութ տեղ վատնած մանր մունր ծախքերն ըրած չըլլար, այսօրուան օրս բաւական ստրկի տեր եղած էր :

« Խնայութենէն ետեւ աշխատանքն է հարստանալու ճամբան . ուստի Իտալացոց մէջ առակ եղած են այս երեք իմաստուն խօսքերը .

« Ինչ որ կրնաս դուն ընել՝ ուրիշի ընել մի տար :

« Ինչ որ կրնաս այսօր ընել՝ վաղուան մի ձգեր :

« Գործին պզտիկն ու ծախքին փոքրիկը մի արհամարհներ :

« Հարստանալու ճամբուն մէկն ալ է գործողութեանց մէջ կարգ մը կանոն մը ունենալը, որ զըմար բան ալ չէ : Ուրիշ անունով երեւելի իշխանին հարցուց բարեկամներէն մէկը քե այդչափ անհամար գործողութիւններուն ինչպէս կրնասնիս : Պատասխան տուաւ քե « Իմ գաղտնիքս այս է որ ամէն բան մէկիկ մէկիկ կընեմ : Երբ որ ստիպողական գործ մը ունենամ, մինչեւ որ այն չըմբնայ՝ ուրիշ բան չեմ մտածեր . երբոր տանս գործերը հոգալ պէտք ըլլայ, խելքս միտքս անոնց կուտամ՝

մինչեւ որ կարգի դնեմ : » Իրացընէ շատ անգամ կըտեսնենք որ հանդարտաբարոյ ու դանդաղ մարդիկ՝ իրենց գործերուն մէջ կարգ կանոն դրած ըլլալով՝ մեծ հարստութեան տէր եղեր են . իսկ անդին ուրիշները, այս կատարելութիւնը չունենալուն համար, որչափ ալ խելացի, կրակոտ ու գործունեայ ըլլան՝ յաջողութիւն գտնելու տեղ կարեն գործերնին :

« Այս ըսածներուս նայելով, կարծեմ քե որ եւ իցէ մարդ, ինչ վիճակի մէջ ալ ըլլայ, երբ ուզէ՝ անշուշտ կրնայ հարստանալ : Ինչէն է որ երբեմն մեծամեծ կատարելութեանց տէր մարդիկ յաջողութիւն չեն գտներ իրենց ձեռք զարկած գործոյն մէջ . վասն զի կամ այն է որ հարստութիւնը ուրիշ բաներէ վար կըղեն, կամ այն է որ կուզեն հարստանալ՝ բայց իրենց խելքին յարմար երեւցած ճամբով, ու աշխարհիս ամէն գուարճութիւններն ալ միանգամայն վայելելով : »

Անգղիացի հեղինակը քեպէտ հարստութեան հնարքներուն մէջ խնայութիւնը առաջին կըդնէ, բայց յայտնի է քե աշխատանքը անկէ առաջ դնելու է, վասն զի մարդս վաստակ պիտի ընէ որ խնայութիւն ալ կարենայ ընել : Գտնուած կըսէ քե « Խնայութիւնը ստացուածքն աւելցընելու գիտութիւնն է . » եւ՝ ստացուածք ըսելով կըհասկընայ որ եւ իցէ ապրուստի ու վաստակ ընելու միջոցները . որով կրնանք ըսել քե գործունեութիւնը, խելքը, ճարտարութիւնն ալ իրական ստացուածքի տեղ կրնան դրուիլ :

Ընտանեկան խօսակցութեան մէջ սովորական ոճ մըն է *ապրուստ ճարել* կամ *ապրուստ գտնալ* ըսելը, ինչպէս որ զրարաւորն մէջ ալ ունինք՝ *զիւտանս պահարել* . ասով կիմացուի քե *կէտքը* կամ *ապրիլը՝ ապրուստը՝* ճարելու, պահարելու, փնտռելու գտնալու բանէ, որ ի հարկէ առանց աշխատանքի չըլլար : Պողոս առաքելոյն խօսքն ալ ասոր կրնայի որ կըսէ քե « Որ ոչն աշխատիցէ՝ եւ կերիցէ մի . » չաշխատողը կերակուր ալ պիտի չուտէ : Իսկ Սոկրատ այս կերպով կըրացատրէ դատարկութեան հետեւանքները . « Ով որ արհեստ մը չգիտեր ու գետին բանիչ չուզեր, յայտնի բան է որ այնպիսուն միտքը գողութեամբ աւագակութեամբ եւ կամ ողորմութեամբ ապրիլ է, կամ քե այնպիսին անխելք մարդուն մէկն է : »

Այս ալ կայ որ աշխատանքին օգուտ քաղելու համար՝ լաւ է միակերպ ու առանց ձանձրութեան աշխատիլ՝ քան քե չափագանց յոգնելով ու քնհատութեամբ աշխատելով հիւանդանալ : « Փութա յամբ » ըսած է հին առակը, այսինքն փութա բայց

մի շտապիր, ոյժղ խնայութեամբ բանեցուր որ քէ առողջութիւնդ դիմանայ եւ քէ կարենաս քիչ ատենի մէջ շատ գործ տեսնել :

Կուզես որ ձանձրալի մէկ աշխատանք մը շուտով ու *ՅէՅէ կերպով* լմնցնես . նայէ որ կրցածիդ չափ լաւ աշխատիս, այնպէս որ գործդ ոչ ամօք բերէ քեզի եւ ոչ մեղադրութիւն, եւ հարկ ալ չըլլայ որ նորէն սկսիս :

Աշխատանքը ինչպէս որ պետք է օգտակար ընելու համար, մարդս պիտի նայի որ իր վիճակին ընտրութիւնը լաւ կերպով ընէ . այս ընտրութիւնն ալ լաւ կըլլայ ընդհանրապէս՝ երբոր մեկուն ավարժակին ու կարողութեանը յարմար է : Սակայն ինչ վիճակ ալ ընտրես, առանց խնայութիւն ընելու հարստանալը կարելի բան չէ : Ո՛ր

եւ իցէ ընչաւետ մարդու հարստութեան աղբիւրն որ փնտռես, կըտեսնես որ աւելի իրարու վրայ դնելով պահուած ստակն ու խնայութիւնն եղեր է այն աղբիւրը՝ քան քէ ստակը պտըտցնելու ճարտարութիւնը :

Խնայութիւնը այս մեծ աղեկութիւնն ալ ունի որ ի գործ դրուելու՝ համար ոչ շատ խելքի կարօտ է, ոչ խորունկ մտածութեանց եւ ոչ կարգէ դուրս բարեբաղդութեան . ուստի քէ աղքատը կրնայ խնայող ըլլալ, քէ միջակը եւ քէ հարուստը, բաւական է որ կամք ունենան, ու աղքատը՝ խնայող աղքատն բարի օրինակ առնէ, միջակը միջակէն, հարուստն ալ հարըստէն : — Ուրիշ անգամ խնայութեան կանոններուն վրայ կըխօսինք :

Բ. ՏԵՍԱՐԱՆՔ ԵՒՐՈՊԱՅ

ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԳԷՍ.

ՀԱՐԵՒԱՆՅԻ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳՂՈՅ ՅՈՒՂԱՐԿԱՅ ԲԵՐՔԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ :

Տիեզերական արուեստահանդիսին մէջ Գաղղիոյ բերքերէն ետեւ ամենէն հարուստները Անգղիոյ հանդիսարաններն են :

Հանքի ու մետաղներու կողմանէ առջի բերան Գաղղիայէն վար կերենայ, բայց լաւ դիտելու ըլլաս նե՞ Անգղիոյ անբաւ հարստութիւնը այս բանիս մէջ ալ մէկէն կրնասկըցուի : Միայն գետնածուխի կամ ածխաքարի տեսակները 264 հատ են. բող գանազան քոքերն ու ածխաքարի նման ուրիշ վառելիքները : Երկաթեղենի եւ ուրիշ տեսակ տեսակ մետաղներուն մէջ՝ նշանաւոր է արծաթաբեր կապարը :

Երկրագործական դործիքները քէ շատուր են եւ քէ լաւ շինուած . ասոնց մէջ ամենէն աւելի աչքի զարնողներն են շոգեշարժ արօրը, շոգեշարժ արտնունձը եւ ուրիշ գանազան մանր շոգեգործիներ :

Այլ եւ այլ արուեստից մէջ գործածուած իրարմէ գեղեցիկ ու վարպետ գործիքները շատ կատարելագործուր են . օրինակի համար, Սմիթ անունով անգղիացուն կտաւ գործելու մեքենան

մէկ վայրկենի մէջ երկու հարիւր յիսուն անգամ մագոգ կրնետէ :

Ասոր նման ուրիշ մեքենայ մը կայ որ 250,000 ֆրանքի ծախուր է : Գործիք մը կայ որ բոքի վրայ նկարուած ձեւերը կտաւ տպելու երկրքէ գլաններուն վրայ կըփորագրէ . ուրիշ փոքրիկ գործիք մըն ալ երկաթաղիներու տոմսակներուն վրայ բուսահամար կըտպէ :

Կառք շինելու արհեստը շատ բարակցեր ու լաւցեր է : Տեսարանական գործիքները վերջի աստիճանի կատարելութեան հասած կըսեալուն, մանաւանդ մեծամեծ ու գեղեցիկ դիտակները : Նոյնպէս նշանաւոր են ելեքտրական գործիքները, ծովուն տակէն անցնող հեռագրական բեկերը, շարժարանական գործիքներու գաղափարները, եւ այլն :

Շատ գեղեցիկ կաշիներ ու բոքեր կան, որոնց նմանը ուրիշ տեղ չգտնուիր : Կերակրելիսաց կողմանէ ամենէն աւելի աչքի զարնողներն են Անգղիոյ պանիրներն ու եզան մսին աղածը :

Նաու եւ նաւակի օրինակները քեպէտ քիչ՝